

Cu prof. dr. PETER FREUND despre PASIUNE ÎN ȘTIINȚE ȘI ARTE

În 1953, o generație de tineri eminenți sârbătoarea absolvirea Liceului „Constantin Diaconovici Loga” din Timișoara. După 52 de ani, fizicianul american Peter Freund - unul dintre liceenii de odinioară - îl descoperă, pe Internet, pe colegul său, scriitorul Radu Ciobanu. Se revăd, după 52 de ani, în orașul adolescenței și discută ore-n șir, cu pasiune, despre jumătatea de secol care i-a despărțit. Dialogul lor nu se încheie, ci se mută. Unde altundeva decât pe Internet?! Din corespondența lor electronică s-a născut recent un volum: „Dialog peste Atlantic” - o carte alertă pe care o citești cu pasiune, despre arte și politică, despre Timișoara și fizicienii de elită, despre etnie, despre iubire, despre emigrație și multe alte subiecte care ne interesează, dar adesea nu ne facem timp să vorbim despre ele... Peter Freund este profesor emerit al Institutului „Enrico Fermi” al Universității din Chicago, iar sute de lucrări și inovații ale sale sunt cunoscute de specialiști. Studiile doctorale le-a urmat la Viena și este membru al Societății Americane de Fizică. Se află în grupul celor de elită, fiind în proximitatea - deloc imposibilă - a Premiului Nobel. Pasionații de lectură pot descoperi un alter-ego literar al fizicianului, care scrie tot mai asiduu literatură de ficțiune și ale cărui exegeze literare sunt citite cu interes. În cel puțin două dintre nuvelele sale, acțiunea se desfășoară în Timișoara și Arad. Una dintre acestea poartă incitantul titlu „Viața amoroasă a unui Gary Cooper evreu”... Recent, volumul „Dialog peste Atlantic” a fost lansat în cadrul filialei Timișoara a Uniunii Scriitorilor. Imediat după eveniment, profesorul Freund urma să plece la aeroport... Nici vorbă, deci, de un interviu! Cu amabilitate (și experiență în domeniu) s-a oferit să ne răspundă pe e-mail. Din cele ce veți vedea mai jos, este evident că s-a ținut de cuvânt!

- Ce înseamnă, azi, Timișoara pentru dumneavoastră? Rămâne același „acasă” spiritual și geografic sau v-a dezamăgit?

- Iubesc Timișoara și orașul nu mă dezamăgește deloc. E cam ca o femeie pe care o cunosc de când era tânără și frumoasă. Dacă aș vedea-o pentru prima oară azi, aș zice: iată o babă. Dar dacă aș revedea-o după mulți ani de despărțire, aș recunoaște frumusețea ei sub toate zbărciturile vârstei, sub grăsimea vârstei aș recunoaște formele minunate ale corpului bine-cunoscut de altădată, aș recunoaște focul ochilor, azi miopi, și aș regăsi flacăra dragostei ce mă leagă de ea.

- Cum s-a născut volumul publicat recent în compania lui Radu Ciobanu?

- În septembrie 2005, Radu Ciobanu (Picu) și eu ne-am regăsit după vreo jumătate de secol și am văzut imediat că, deși despre multe lucruri avem păreri diferite, ne înțelegem foarte ușor unul pe altul, deoarece venim din același colț al lumii, din același timp și același spațiu al ideilor formative. În octombrie, Picu a propus scrierea cărții et voila! Privind ca un outsider către spațiul fizicii, aș fi putut spune că este un domeniu care acaparează timpul și pasiunile. De unde această continuare în muzică, literatură, arte, în general? Când aveți practic timp să trăiți prezentul cu atâta energie, ieșind din lumea, totuși abstractă, a fizicii? Când un fizician are o idee și lucrează asupra ei, este obsedat de ea, devotat sută la sută. Dar asta nu înseamnă că este vorba de cineva care, în afară de fizică, nu se interesează de nimic. Majoritatea fizicienilor și matematicienilor buni se interesează intens de arte. De exemplu, marele fizician Werner Heisenberg era un pianist splendid. Albert Einstein cânta la vioară și, deși avea probleme tehnice cu instrumentul, se zice că avea un simț minunat al muzicii. Când, la vârsta de vreo zece ani, a debutat Yehudi Menuhin la Berlin, în mijlocul aplauzelor tumultuoase, s-a suit Einstein pe scenă, l-a îmbrățișat pe „copilul minune” și i-a spus: „Acum sunt convins că există Dumnezeu”. Matematicianul american Marston Morse, ale cărui cercetări erau apropiate de cele ale matematicianului român Simion Stoilov, era un pianist care ar fi putut avea o carieră muzicală. Artele și științele au țelul comun de a găsi și de a

descrie frumusețea lumii și nu este surprinzător dacă artiștii se interesează de științe și viceversa. În anii șaiszeci, la Paris, l-am cunoscut pe domnul Victor Vasarely, fondatorul artei optice „op-art”. M-a dus la un restaurant și toată seara am discutat despre simetrii rupte în fizică și în arta sa. Ne-am împrietenit și am corespondat mulți ani. A copilărit și el la Mehadia!

- V-ați născut în 1936, o perioadă în care o lume se apropia de disoluție. Timișoara a fost, într-un fel, un oraș ferit de cele mai negre atrocități împotriva evreilor. Cum v-a marcat, totuși, acea perioadă copilăria?

- Dacă am supraviețuit războiului fără probleme este pentru că, la noi, cu bani se putea aranja totul. Spre deosebire de alții, eu am un mare respect pentru... corupție. Fără corupție,

praful oaselor mele, ca și al strămoșilor mei din Banatul unguresc, ar fertiliza vreun teren polonez undeva, lângă Cracovia, unde președintele iranian Ahmadinejad ne asigură că nu s-a întâmplat nimic. Dacă Germania ar fi fost și ea colonie turcească pentru câteva secole, ar fi lipsit și la nemți disciplina și rigoarea necesare pentru realizarea Holocaustului.

- Cum v-a schimbat America viziunea asupra propriei evreități? E o trăire diferită să fii evreu în America și în această parte a lumii?

- Este amuzant că până și după Hitler, evreii din Statele Unite insistă că a fi evreu nu este mai mult decât a avea o anumită religie. Fără îndoială că și la evrei este vorba despre o etnie, ca la francezi, la albanezi sau japonezi. Hitler a avut dreptate când a spus că a fi evreu nu este o religie. Este, de asemenea, amuzant că în S.U.A. aproape toți bărbații - fie ei creștini sau evrei sau musulmani - sunt circumciși, pentru că „e mai sănătos”. În virtutea numărului mare de obstetricieni evrei în America, eu suspectez că adevăratul motiv al acestei circumcizii generale a populației bărbătești are mai puțin de a face cu medicina și mai mult cu intenția, ușor de înțeles și de aprobat, de a face testul nazist al prepușului imposibil în viitor.

- Știi că sunteți printre cei mai bine apreciați fizicieni din lume și aș vrea să știu care este, în opinia dumneavoastră, secretul unei asemenea performanțe.

- Pe lângă talentul necesar, „secretul performanței” în științe este pasiunea. Pasiunea te susține și te împinge spre descoperiri. Este important să faci întotdeauna ce îți place, ceea ce te interesează, ceea ce consideri important și să nu-ți risipești timpul cu lucruri despre care crezi că alții vor să te vadă făcându-le.

- Care au fost personalitățile din România care v-au marcat evoluția profesională și personală și cărora le păstrați un gând bun în memorie?

- Aș putea vorbi ore întregi despre dascălii mei români, dar voi menționa aici numai numele celor care m-au ajutat în mod esențial: matematicienii timișoreni Maria Neumann, N.N. Mihăileanu, Victor Turcu, Iosif Kaufmann, matematicienii bucureșteni Grigore C. Moisil și Gheorghe Vrâncanu, fizicienii timișoreni Mircea Zăgănescu și Reli Ziegenlaub și inginerii - eu am absolvit Politehnica din Timișoara - Plautius Andronescu și Toma Dordea. Până în ziua de azi, mai am plăcerea de a-l vizita pe domnul Dordea, când vin în orașul natal.

- Țineți în continuare legătura cu fizicienii din România? Cum se integrează aceștia în circuitul mondial de valori științifice?

- Sigur, țin legătura cu fizicienii și matematicienii români. După revoluție, a apărut o nouă generație de fizicieni români care aduce contribuții foarte frumoase la fizica teoretică: Horațiu Năstase, Radu Roiban, Duiliu Emanuel Diaconescu și alții.

- Ce vă face să mergeți mai departe? Care este „motorul personal” care vă face să puteți cerceta, scrie, filosofa pe tema existenței umane? Pe scurt: dați-ne o rețetă împotriva blazării și depresiei.

- Ori de câte ori termin o lucrare și o trimit unei reviste, ziua următoare mă copleșește tristețea, „depresia” cum o numiți dumneavoastră. Voi mai avea oare o altă idee bună? Este dureros, dar este prețul oricărei activități creative. Această mare durere, alături de plăcerea mare a unei lucrări bune terminate, este un sine qua non al vieții de fizician. Începi să te extragi din durere și pornești într-o direcție nouă, iată ciclul creativității științifice și poate artistice. „Blazarea”? Niciodată! Blazarea este un păcat mortal!

LUCIANA FRIEDMANN

La 27 aprilie 2007, s-au împlinit trei decenii de la plecarea spre alte zări, a poetului Camil Baltazar, despre care contemporanii ai săi au scris cu entuziasm: Victor Eftimiu (cuvintele sale le-am pus în titlu), Felix Aderca („cea mai emoționantă podoabă a generației sale”), Perpessicius („sonorități de orgă”), Ion Vinea („Misticismul senzual al Bibliei, filtrat”), E. Lovinescu („Baltazar a scris unele dintre cele mai frumoase elegii de dragoste din literatura nouă”), Camil Petrescu („expresivitate puțin obișnuită în poezia noastră... o superioară valoare artistică”).

De fapt, cel care l-a ajutat cel mai mult pe Leopold Goldstein, devenit Camil Baltazar, a fost Eugen Lovinescu. Născut la 7 septembrie 1902, la Focșani, poetul a fost remarcat de prestigiosul critic, care

**CAMIL
BALTAZAR –
„cel mai personal
dintre cultivatorii
genului genial”**

I-a încurajat după venirea în București, unde și-a făcut studiile universitare. A fost prim redactor la „România literară” (sub direcția lui Liviu Rebreanu), a colaborat la „Sburătorul”, „Reporter”, „Gazeta literară”. A editat el însuși „Tipărița literară”. În 1923, a publicat volumul de poeme „Vecernii”, apoi „Flaute de mătase” (1924), „Reculegeri în nemurirea ta” (1925), „Biblice” (1926), „Întoarcerea poetului la uneltele sale” (1934), „Tărâm transcendent” (1939), „Poeme vechi și noi” (1949), „Poeme de zodie nouă” (1954), „Soare pe zăpezi” (1965), precum și un volum de evocări-portrete literare, „Contemporan cu ei” (1962).

Itinerarul poetic al lui Camil Baltazar n-a fost liniar. Lovinescu îl încadra la „simboliști”, G. Călinescu la „moderniști”, iar el era un căutător neostenit de frumuseți previzionate. Vom exemplifica cu câteva versuri: „Din umeri trupul unduit – nuia / pe șold o linie ce talmăcea unică / Și carnea ta pieziș mocnea / cum jar dungat prin ochii de piscă [...] / Albastră flacăra suind, ai stat / o clipă tremurată-n propriul paradis / și glasul cu inflexiuni a tulburat / o lacrimă ce-n gene s-a înscris” (Filigran) sau începutul la Saltimbanc: „Să joci în seara seară, pe coperișuri lucii / pe sârma de umbrare-n văzduhuri de cobalt”. Splendide ghirlande de cuvinte, pe care poetii de azi, în bună parte, le ocolesc, poate, din neputință.

G. Călinescu, în „Istoria...” sa, se oprește la „Biblice”, în care remarcă „vibrații de o puternică autenticitate”. Într-adevăr, Camil Baltazar încearcă să intre în competiție cu „Cântarea Cântărilor”. Tot despre „Biblice” a scris și Ov. S. Crohmălniceanu, citând din „Sulamita”, „Tamar”, „Ruth”, „Sephora”, „Noemi”, „Miryam”, „Samuel”. Poemele i-au încântat pe Argezi, Fundoianu, Aderca.

Camil Baltazar a fost un poet care nu merită uitarea.

BORIS MARIAN

Colegi în lumea magică a științei

La cererea Marilenei Librescu, soția profesorului Liviu Librescu z.l., fostul său coleg, prof. ing. I. GUTTMAN BEN-ZVI, a ținut în ebraică discursul funebru. Domnia-sa ne-a trimis, în traducere română, acest discurs, din care publicăm cea mai mare parte, pentru interesul deosebit pe care îl prezintă amintirile pe care le evocă un fost coleg de facultate și de catedră.

La 1 septembrie 1949, am pășit împreună, Liviu Librescu și cu mine, pragul Institutului Politehnic din București; făceam parte din cele câteva sute de studenți, tineri, proaspăt acceptați în primul an de studii în acest prestigios Institut universitar. Eram tineri la 18-19 ani, plini de avânt și de speranțe într-un viitor mai bun, mai luminos, după un Holocaust dureros, care ne-a lăsat răni adânci. Liviu era fiul unui avocat din Ploiești, care a fost trimis într-un lagăr de muncă în România din acele timpuri. Familia sa fusese obligată să plece la Focșani.

La Facultatea de Mecanică erau profesori de înalt nivel academic; programul de învățământ era impresionant, cu discipline multe și variate, un program greu, corespunzător unei elite tehnologice; învățământul necesita un efort intelectual și o capacitate de absorbire de subiecte științifice avansate. Pentru Liviu, efortul fizic era mai mare: el venea zilnic cu trenul de la Ploiești, fiindcă locuia cu familia. Liviu a terminat studiile de inginerie aeronautică. Am primit, grupa noastră, diplomele de ingineri de aviație în anul 1954. Profesorul nostru, șeful Catedrei de

aerodinamică, era vestitul savant, academicianul de renume mondial Elie Carafoli. Liviu era un student bun la toate disciplinele, în special la aerodinamică. Carafoli l-a apreciat mult și, după terminarea studiilor, l-a luat să lucreze la Institutul de Mecanică aplicată al Academiei, pe care îl conducea, la secția aerodinamică...

Liviu s-a specializat într-un domeniu relativ nou în științele aeronautice și anume în aeroelasticitate. El a fost, de fapt, printre pionierii acestui domeniu în România. Cu timpul, a devenit cunoscut în lume într-un domeniu de analiză teoretică, dificil, de gândire avansată...

Eu am emigrat în Israel în 1960 și legăturile mele cu Liviu s-au rărit simțitor. Într-una din întâlnirile cu Elie Carafoli, la un Congres internațional în 1974, profesorul mi-a spus că Liviu vrea să emigreze, dar nu i se permite pentru că a lucrat la un proiect secret. Am înțeles că ar dori ca să îl ajut. După ce am discutat cu profesorul Iosef Singer, de la „Tehnonion”-ul din Haifa [...], problema emigrării lui Liviu a ajuns la cunoștința organelor guvernamentale superioare ale Israelului și, în 1978, Liviu și familia sa au ajuns în Israel. El a început să lucreze imediat ca profesor de aeronautică la Facultatea de Inginerie a Universității din Tel Aviv. Multitudinea și nivelul lucrărilor sale în domeniul aeronauticii și elasticității erau impresionante. Numele lui Liviu a devenit cunoscut în lumea științifică.

Am pierdut un prieten apropiat, un tovarăș de drum din anii tineretii și ai maturității. Este un gol ce îl simt în profunzimea sufletului.